

Dünya Bankası İhale Yöntemleri

Dünya Bankası tarafından finanse edilen inşaat projelerinde, dört ana katılımcı göze çarpar. İhale dosyalarının hazırlanması, prosedürlerin uygunluğu, teklifin değerlendirilmesi ve karar verme aşamaları, Dünya Bankası tarafından kontrol edilmektedir.

Ayrıca, her aşamada, Dünya Bankası'nın onayı gerekmektedir. Katılımcılar borçlu, teklif sahibi, müşavir (mühendis) ve müşavir firmadır.

Borçlu; Dünya Bankası'ndan kredi alan ve yasal olarak ihaleden sorumlu olan ülkedir. Borçlu ülke adına uygulamadan sorumlu birimi (borçlu idare); teklifleri davet eder, kabul eder, değerlendirir ve sözleşmeyi yapar

Teklif Sahibi; ihaleye katılarak, ihale konusu işe talip olan yüklenici inşaat firmasıdır. İhale dokümanlarının gerektirdiği şekilde teklifini hazırlayarak teslim etmekten ve ihaleyi kazanması durumunda da, işin sözleşme koşullarına göre yapılmasından sorumlu olmaktadır

Müşavir (Mühendis); Müşavirlerin varlığı Dünya Bankası projelerinde zorunludur ve bu kişilerin seçimi için ayrı prosedürler uygulanmaktadır. Borçlu irade, bu şekilde müşavir firmaya karar vermektedir

Müşavir firma; projeleri ve uygulamanın başından itibaren kesin kabule kadar yüklenici firmanın yürüteceği tüm işlerin istenilen şartlara uygun olarak yapılmasını kontrol eder. İşin kesin kabulü bittiğinde onaylar. Bunun yanında yüklenici firmanın seçiminden ihale dosyasının hazırlanması, tekliflerin toplanması görevlerini de yerine getirirler.

İhale yöntemleri, projeyi gerçekleştirecek olan ülke ve Dünya Bankası'nın yapmış olduğu kredi antlaşmasında belirlenir ve en

uygun ve ekonomik yöntem seçilmektedir.

Yüklenici firma seçiminde kullanılan ihale yöntemleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Uluslararası Rekabete Açık İhaleler

Eğer, ihalenin hacmi 10 milyon doları geçiyorsa, bu ihale uluslararası alanda yayınlanır ve herkesin hakları, seçilebilirlik ve zamanlama açısından eşittir. Herhangi bir iki firma arasından kesinlikle bir ayrım yapılmamaktadır.

İlk önce, "genel ihale duyurusu" . Daha sonra da ihaleye davet yayınlanır.

b) Sınırlı Uluslararası İhaleler

Pazarlık usulü olarak da bilinen LIB, aslında rekabetin olmadığı, ihale duyurusu yapılmadan teklif verebilecek firmaları doğrudan teklif vermeye davet ederek yapılmaktadır. Bu yöntem sözleşme hacminin küçük olduğu, sınırlı sayıda firmanın bulunduğu ve ICB prosedüründe değişiklik yapmayı gerektiren durumlarda kullanılmaktadır.

Ayrıca LIB prosedürü uygulanan ihalelerde, duyuru, ön yeterlik ve yerel öncelik uygulanmamaktadır.

c) Ulusal Rekabete Açık İhaleler

borçlu ülkede bulunan bütün olası teklif sahiplerine açıktır ve işlerin yapısı veya kapsamına göre yabancı rekabetin ilgi çekiciliğinin mümkün olmadığı durumlarda, en uygun ve ekonomik ihale prosedürüdür.

Bu ihale borçlu ülkenin sınırları içerisindekiler için geçerlidir. Dolayısıyla NCB yabancı teklif sahiplerinin; sözleşme değerinin küçük olduğu, işlerin coğrafik veya süresel olarak dağıldığı, sözleşmenin yoğun nakliye ve işgücünü kapsadığı ve mal ve hizmetlerin uluslararası piyasadan daha aşağı fiyatta yerel olarak elde edilebildiği durumlarda uygulanır.

Prosedür olarak NCB'de Genel Duyurunun (General Procurement

Notice-GPN) yayınlanması gerekli değildir ve duyuru ulusal yayın ve resmi gazete ile sınırlı olabilmektedir. İhale dokümanları ülkenin resmi dilinde olabilmektedir ve teklif ve ödemeler için genellikle yerel para birimi kullanılmaktadır. Bunların dışında genel olarak ICB temel prensipleri uygulanmaktadır. Fakat yine de eğer yabancı firmalar bu koşullar altında katılmak isterlerse teklif vermelerine izin verilmektedir.

Dünya Bankası tarafından yürütülen bu ihalelerde, en önemli nokta, borçlu olan iradenin, rekabeti sağladığını kanıtlamasıdır. İşte bu yüzden, ICB prosedüründe ihale daha uzundur, lakin sonuca ulaşması daha kolaydır.

Örneğin, ihale için tek teklif olsa dahi, rekabet için yeteri kadar duyuru yapıldığı için hemen sonuçlanır. Teklif fiyatının, kesin ve kural olarak, tahmini maliyetten düşük olması gerekmektedir. Asıl önemli nokta, kredinin sağlandığı projede, tedarik planında bulunan, bütün giderlerin toplam bütçeyi aşmamasıdır. ICB prosedürü ayrıntılı olarak bir sonraki bölümde incelenecektir. Bunun sebebi, bu yöntemin, en yaygın yöntem olması ve belli başlı özellikleri dışında diğerleriyle aynı temel prensiplere sahip olmasıdır.

Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projelerinde Uygulanan Uluslararası Rekabete Açık İhale Prosedürü Dünya Bankası'nın inşaat projelerinde uyguladığı bu ihale yönteminde süreç tek aşamalı ve iki aşamalı olarak uygulanmaktadır. Tek aşamalı süreçte, teklif sahibi firma, teknik ve mali teklifini aynı zamanda ayrı zarflar içinde teslim eder.

Bu aşamada firmanın teknik, yönetsel ve finansal yeterliliği ile fiyat teklifi eş zamanlı olarak değerlendirilmektedir. İki aşamalı süreçte ise borçlu idare ihale için ilk önce ön yeterlilik kriterlerini ilan eder ve firmaların bu kriterlerden teknik, finansal ve yönetsel yeterliliklerine ilişkin incelemelerde bulunmaktadır. Bu aşamayı geçip uygun görülen teklif sahipleri fiyat teklifi vermeleri için davet

edilmekte ve fiyat teklifleri için ikinci aşamaya geçilmektedir.

Aslında firmalarda aranan yeterlik kriterleri ve istenen belgeler açısından tek aşamalı ve iki aşamalı prosedür arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Her iki prosedürde de ihale aşamasında Dünya Bankası'nın yayınlamış olduğu aynı standart ihale dokümanlarını uygulamakta ve kullanılmaktadır.

Ön yeterlik; Ön yeterlilik kriteri spesifik olan yüksek maliyetli büyük ve karmaşık işlerde kullanılmaktadır. Ön yeterlik prosedürünün uygulanacağı projelerde toplam ihale süresi 16 ile 20 ay arasında zaman almaktadır. Tek aşamalı prosedürde ise bu süre biraz daha kısalarak 8 ile 12 aya inmektedir. Bu nedenle, uygulanacak projenin ivediliğine göre yeterlilik kriterleri değişmektedir. Eğer süre kısıtlı ve yeterli zaman yok ise ICB prosedürü tek aşamalı olarak uygulanmaktadır.

Dünya bankası projelerinin uygulanması aşamasında sözleşme kullanılmaktadır. Kullanılan en yaygın sözleşme türleri; götürü, birim fiyat, maliyet artı kar veya bunların birleşimleridir. Yüksek risk taşıyan ve maliyeti doğrudan tahmin edilemeyen özel projelerde maliyet artı kar sözleşmeleri kullanılmaktadır. Buna ek olarak özel projelerde anahtar teslimi sözleşme türü de kullanılabilir. Diğer yandan büyük projelerde işler, sınıflandırılarak benzer sözleşme paketlerine ayrılabilir. Çünkü bir projede uygulanması gereken birden fazla yöntem kullanacağı için paket yönteminin kullanılması daha avantajlı olmaktadır.

Bu durumda firmalar yeterliklerine göre bir (slice) veya birden fazla (package) sözleşme paketi için teklif verebilmektedirler. Bütün teklifler eşzamanlı olarak, aynı teslim tarihinde kabul edilir, açılır ve değerlendirilir.

Dünya Bankası standart dokümanlarında, ön yeterliliği; ihale makamı tarafından, bir sözleşmeyi üstlenecek firmaları teklif

vermeye davet etmeden önce, firmaların uygunluğunun değerlendirilmesi süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu değerlendirmede sadece iş tipinde uygun tecrübeye ve yapım teknolojisine sahip, finansal ve yönetsel özellikleri olan, firma veya firma grupları belirlemekte ve sadece ön yeterlik koşullarını sağlayan firmalar teklif vermeye davet edilmektedir.

Ön yeterlik prosedürün de süreç, dört ana aşamada gelişmektedir:

a) İlan ve ön yeterlik daveti: Faydanıcı idare, Dünya Bankası'nın standart formatına uygun olarak hazırladığı Ön Yeterlik Davetini potansiyel katılımcılara ilan etmektedir.

b) Ön yeterlik dokümanlarının hazırlanması ve yayınlanması: Ön yeterlik dokümanları hazırlanırken Dünya Bankası kendi yayınladığı standart ön yeterlik dokümanının kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

c) Başvuru hazırlığı ve teslimi: Ön yeterlik dosyasını alan firma, başvuruyu hazırlamak ve teslim etmekle yükümlüdür. Bu süre zarfında, idare, firmaların açıklama standarda uygun dosyanın hazırlanması için gelen taleplere zamanında cevap vermek ve gerektiğinde ön yeterlik dokümanlarında düzeltme/değişiklik yapmaktan sorumludur.

d) Başvuruların değerlendirilmesi: Katılımcıların ön yeterliliği başvurularının değerlendirilmesinde Dünya Bankası borçlu idareyi sorumlu tutmaktadır. İdare ön yeterlik kriterlerine uymayan veya eksik bir dokümanı olan başvuruları reddetme hakkına sahiptir. Ayrıca değerlendirme aşamasında idare, katılımcıların teklifleri ile ilgili herhangi bir açıklama talep edebilmektedir. Açıklama isteği ve cevabı yazılı olarak yapılmaktadır ve idarenin açıklama isteğindeki tarih ve sürede cevap vermeyen firmaların teklifi reddedilebilmektedir. Ön

yeterlik başvurularını değerlendirilmesinde Dünya Bankası'nın standart prosedür ve formları kullanılmaktadır